

Артем Чех

Письменник

Автор понад десяти прозових та нон-фікшн книжок. Лауреат кількох українських та міжнародних премій. З травня 2015 р. до липня 2016 р. служив у лавах ЗСУ.

Білка в колесі

Всі вони потерпали від розлуки зі своїми сім'ями, фінансових негараздів і хронічних хвороб. Але з тих чи інших причин вони були тут. Хтось із більшим завзяттям, хтось із меншим. Скільки їх тоді було? Начальник полігону запевняв, що понад чотири тисячі мобілізованих. П'ять повноцінних навчальних батальйонів. Можна уявити собі цей мурашник під прозорим рівненським небом – плутанина й хаос п'ятнадцятого року, безглузда циркуляція особового складу, напівфабрикат для військових частин і гарнізонів.

І от до одного з батальйонів потрапила новенька. Нехай це буде Леся. Єдина жінка серед восьмисот чоловіків. Закономірно, що її поява збудила неабияку зацікавленість. А як не збудити, коли вас майже тисяча, позаду у вас цивільне життя, а попереду, окрім горілого заліза, виразки шлунку й неякісного алкоголю, на вас нічого не чекає. Аж тут, ніби привіт з того світу, тобто зі світу живих і безпечних людей, – жінка. Ще й потрапила до роти розвідників. Сила. Еліта. Гордість.

У перший день чи не всі обговорювали її зовнішність. Та чи довго ти протримаєшся на бідних метафорах та порівняннях? Тому дуже швидко почали ширитися чутки і пересуди.

– Троє дітей! – говорили одні. – На кого залишила? Сестрам роздала!

– Чоловік за нею полює. Сюди він точно не сунеться, – говорили інші. – Кишка тонка.

– Вона від слідства втекла, – подекували треті. – Розбій на ній. Розбій, – додавали, – і мокруха.

– Мокруха? – недовіжливо перепитував хтось.

– Я тобі кажу!

Вранці на шикуванні осліплені безжальним травневим сонцем сотні бійців, ніби флюгери, повертали голови до першої роти. Першої розвідувальної. Там, поміж найкращих, – перша рота завжди найкраща, – стояла Леся. Невисока, непримітна, з прихованим під кепкою жмутом чорного фарбованого волосся, із загадковим шрамом над лівою бровою. Вона стояла як усі. Нічого не вирізняло її поміж інших, нічого не видавало в ній чужу, зайву, проте дух іншування висів над полігоном густо і нерухомо, мов осінній дим.

Недовіра і цікавість, розгубленість і страх. Дивилися на неї, ніби старі пірати на молодого безвусого юнгу. Юних і патріотичних були одиниці. Все більше немолодих, підгнилих, що переважно самі втекли сюди від сімейних проблем, від слідства, від аліментів, від боргів. Стоять тепер тут щоранку перед офіцерами у затертій до брудного бежу формі, з блідо-рожевими обгорілими носами й важкою похмільною тахікардією, й раз-по-раз кидають у бік новенької каламутні погляди. Чого приїхала сюди? Ладно медичка там, або папери перекладала б у штабі, так ні, треба ж їй автомат було дати. Стоїть тут серед нас. З автоматом.

А на навчаннях, між тим, Леся показувала одні з найкращих результатів. Маскування, марш-кидки, смуга перешкод давалися їй легко. Їй не дивно: молодий здоровий організм, спробуй наздожени її з автоматом і повним боєкомплектom, коли у тебе за плечима як мінімум двадцять років безладного існування. Здавалося, ніби вона все життя тільки цим і займалася. Але займалася вона іншим: бухгалтерія в провінційному містечку над Дніпром. Тиха канцелярська буденність. Які там можуть бути марш-кидки?

Дуже швидко молоді та амбітні солдати розвідроти сколотили свою команду, щось типу елітного закритого клубу, в ряди якого мали змогу потрапити лише найкращі. Серед найкращих була і Леся. Полігоном ширилися нові чутки, сповнені люмпенізованого гумору з якоюсь їдкою бруднуватою алегоричністю. Але чутки ці так і залишалися чутками – пошепки, крізь натяки, з оглядкою. А що ж як почують – збиратимеш потім зуби у піску.

Під кінець навчання до полігону почали приїздити "покупці" – офіцери з різних бойових частин, що вибирають солдат для особового складу. Ясна річ, більшості мобілізованих хотілося потрапити до найкращих частин зі славною бойовою історією, до батальйонів, чиї назви у всіх на слуху, щоб воювати з героями, про яких розповідають в новинах. Однак, покупцям не потрібна була та чорна безродна більшість.

Кожен з них прагнув забрати до своєї частини відбірний бойовий матеріал. От і радилися з ротними старлеями та капітанами, хто ж заслуговує бути в рядах кращих. Ротні офіцери називали прізвища, покупці старанно переписували їх до своїх блокнотів, після чого взводні бігали наметами і викликали на плац щасливців.

Леся разом із розвідниками першої роти потрапила у списки відомої бригади, яка от-от мала заступити на бойові в одній з найгарячіших точок Донбасу. Полігоном знову закружляли чутки.

А між тим у самій бригаді Леся посадили перебирати папери при штабі. Командир бригади, стрижений і черевастих полковник, попри десятки рапортів і запевняння рядових розвідників, не захотів бачити дівчину на бойовій позиції.

– Як з тобою щось станеться, хто відповідатиме?

– А за інших бійців хто відповідатиме? – перепитувала Леся.

– Ну, ти не порівнюй. Там мужики стріляні. А ти ж – білка. – сердито мовив полковник. – В колесі, – навіщось додав він і, склавши у кулаки руки, підніс їх до губ, демонструючи білку, що гризе горіх.

Штабом прокотився сміх.

– Тягар! – говорили одні.

– Бігай за нею і дивись, щоб на розтяжку не напоролася.

– І мужикам спокійніше буде. Вони ж дикі, жінок не бачили, а ця ж буде їм голови каламутити.

Майже півроку Леся витратила на те, аби перевестися до іншого батальйону і стати повноцінною бойовою одиницею. Півроку боротьби, купа рапортів і офіційних звернень, залучення журналістів і знайомих волонтерів, прориваючи дрімучу принциповість полковника і бюрократичні редути.

А вже наприкінці 2015 року її нагородили орденом за мужність. Ніхто тоді не погодився іти до ворожих позицій через те злочасне кладовище, освітлене зрадницьким місячним сяйвом.

– Це самогубство, – говорили вони, – все видно, як удень.

– Нас там перестріляють, як кроликів у тирі, – додавали інші.

– Не кроликів, а пінгвінів. У нас пінгвіни були.

– Ще й через кладовище. Там всі і поляжемо.

– Я піду, – сказала Леся.

Всі раптом примовкли, поринувши у зосереджене мовчання. Презирнулися, невдоволено кривлячись. Перекурили, безшумно спльовуючи.

– Ну, тоді і ми підемо, – погодилися чоловіки. –

Хоч нас там і перестріляють, як кроликів.

– Як пінгвінів.

І вони пішли. Виконали завдання, на зворотному шляху потрапили у засідку, вирвалися. Під ранок, виснажені, обліплені крижаним брудом, дісталися своїх позицій, де на них вже чекав командир бригади.

– В теплі не сидиться? – спитав він Лесю замість привітань.

– А вам, я бачу, сидиться, – відповіла вона.

– Білка в колесі, – просичав полковник. – Рапорт про нагородження я вже подав.

А шрам над бровою вона заробила під час здобуття титулу чемпіонки Європи з боксу.

Артем Чех «Білка в колесі»

**ПОЧУТИ
ОДНЕ
ОДНОГО**